

21. Поспелов Н. Н., Поспелов И.Н. Формирование мыслительных операций у старшеклассников. – М.: Педагогика, 1989. – 152 с.
22. Педагогічна соціологія / В.Болгаріна та ін. – Тернопіль: Підручники і посібники, 1998. – 144 с.
23. Токар Н.Ф. Динаміка мотивації в процесі професійної підготовки // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 4. – С. 151.
24. Фадєєва Т.О. Професійна підготовка майбутнього вчителя по роботі з першокласниками // Наукові записки КДПУ імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград. – 2001. – Вип. 39. – С.95-97.
25. Хоружая Л.Л. Педагогическая этика учителя и основные пути её формирования в вузе // Начальная школа. – 1992. – № 3. – С. 69.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Наталія Божко – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри англійської мови та методики її викладання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.
Наукові інтереси: підготовка майбутнього вчителя іноземної мови, педагогічна діагностика.

УДК: 811.111'25-051

ПРОФІЛЬ ПИСЬМОВОГО ПЕРЕКЛАДАЧА (ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНЦІЇ ОЧИМА ВИШІВ ТА ІНДУСТРІЇ)

Олександр БОНДАРЕНКО (Кропивницький, Україна)

Мета статті – з'ясувати пріоритетність професійних компетенцій письмових перекладачів. Матеріал для аналізу – дані опитування викладачів перекладацьких відділень України та представників індустрії лінгвістичних послуг. В результаті опитування виявлено базові характеристики професійного профілю письмового перекладача очима індустрії та вишів. Визначено спільне та відмінне, виокремлено найочевидніші невідповідності в сприйнятті професії. Запропоновано шляхи подолання невідповідностей, зокрема, підвищення рівня технологічних компетенцій.

Ключові слова: компетенція, технологія, професійний профіль, письмовий переклад, CAT tools.

Цель статьи – определение приоритетных профессиональных компетенций письменных переводчиков. В результате опроса преподавателей перевода и представителей сферы лингвистических услуг, были определены базовые характеристики профессионального профиля письменного переводчика. Определены общие и отличные компетенции, выделены несоответствия, предложены пути их преодоления, в частности, в сфере технологических компетенций.

Ключевые слова: компетенция, технология, профессиональный профиль, письменный перевод, автоматизированные системы перевода.

Written translators' professional competences are in the focus of attention in this article. The results of a research addressed the gap that exists between the training of translators at universities and market requirements. Statistics proves that to keep abreast of the more demanding market and technological change, translators should possess extralinguistic competences not yet been fully reflected in the training of translators at Ukrainian universities. CATforGrad industry-academy aims at introduction and integration of professionally-oriented practices) within a classroom context.

Key words: competence, technology, professional profile, written translation, CAT tools.

Згідно Закону України про освіту “компетентність – це динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність” [11]. За визначенням європейського рубрикатора навичок / компетенцій, кваліфікацій та професій [12], перед лінгвістами, що перекладають усно чи письмово, висувуються наступні вимоги: власне переклад з мови на мову зі збереженням значення оригіналу; відтворення технічного чи наукового текстів; максимальне збереження фразеології та стилістики задля відтворення духу і букви художніх творів. Окремим блоком виділяється діяльність, спрямована на вдосконалення інструментарію, що здатний підвищити продуктивність та якість перекладу [10]. Зазначені вміння розглядаються як складові компетенцій, формування яких покладено на виші.

Проблеми перекладацьких компетенцій були предметом розгляду багатьох вітчизняних дослідників [1; 2; 3]. Зауважимо, що “малюючи” професійний “портрет” перекладача, варто чітко уявляти, на яких саме спеціалістів-лінгвістів чекає ринок праці. В даній статті ми спробуємо окреслити очікування перекладацької галузі від випускників перекладацьких вишів та порівняти ці дані з очікуваннями представників вишів, які готують перекладачів.

Метою дослідження є визначення кола компетенцій, затребуваних на сучасному українському ринку перекладів.

Задачі:

- 1) опис результатів опитування представників ринку та вищих навчальних закладів України щодо визначення пріоритетних професійних компетенцій письмових перекладачів;
- 2) виокремлення спільного та відмінного в визначенні профіля письмового перекладача викладачами та представниками сфери лінгвістичних послуг.

При підготовці питальника було взято до уваги досвід європейських колег, зокрема переліку професійних компетенцій магістерських програм ЕМТ [13]. При цьому, з урахуванням очевидної диспропорції у стані розвитку вітчизняного ринку перекладацьких послуг у порівнянні з ринком Об'єднаної Європи, деякі з блоків компетенцій було адаптовано.

В опитуванні взяли участь 48 викладачів з 21 вишу, 117 представників перекладацької індустрії, які представляли 35 компаній з надання лінгвістичних послуг та приватний бізнес (перекладачі-фрилансери). Для оцінювання респондентам було надано кілька блоків, що містили перелік компетенцій. Респондентам було запропоновано визначити актуальність компетенцій (розподілити бали від 0 до 5) за ступенем їх важливості для професійного профілю письмового перекладача.

Перший блок компетенцій, дотичний до “Translation Service Provision Competence” в термінології ЕМТ, задля зручності респондентів було переформульовано у “Досвід, кваліфікація та особисті якості письмового перекладача”. До цього блоку було додано характеристики, які не можна вважати компетенціями в прямому сенсі, але саме вони виділяються працедавцями в якості ключових при підборі кадрів, тому були запропоновані для оцінки. Тут і далі при описі реакцій подаватимемо статистику обох груп респондентів паралельно. Серед запропонованих до оцінювання – характеристики, які можна вкласти в парадигму “взаємодія перекладача з замовником” та ті, які можна тлумачити як особистісні. До першої віднесено обізнаність з потребами ринку, позиціонування свого продукту тощо, а також вміння спілкуватися з клієнтами, укладати кошторис тощо [7; 9]. Окремо виділено навички командної роботи [5]

В якості ключових у блоці “Досвід, кваліфікація та особисті якості письмового перекладача” респонденти-викладачі визначили компетенції і здобутки, відображені на Рисунку 1.

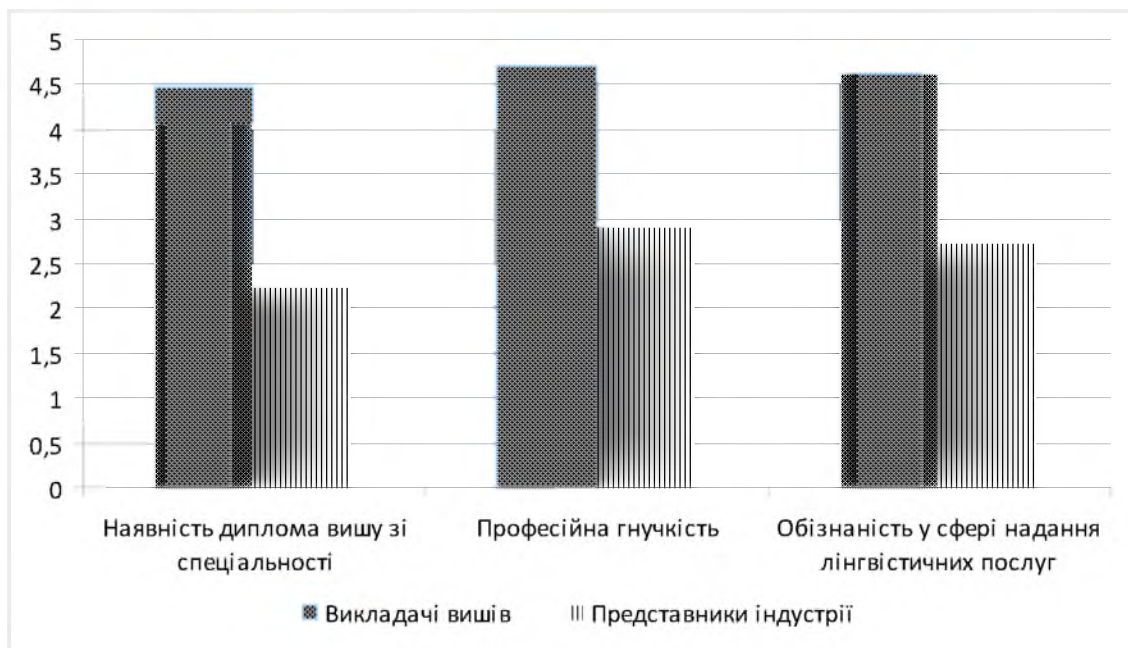

Рис.1 Досвід, кваліфікація та найважливіші особисті якості письмового перекладача за версією представників вишів

Для перекладацької галузі у даному блоці важливішими були досвід професійного перекладу; досвід та знання в інших предметних галузях, відмінних від перекладу або філології загалом; розуміння місця й ролі перекладача в загальному процесі створення перекладацького продукту. Статистика оцінок представників вишів достатньо сильно дисонує з думкою галузі.

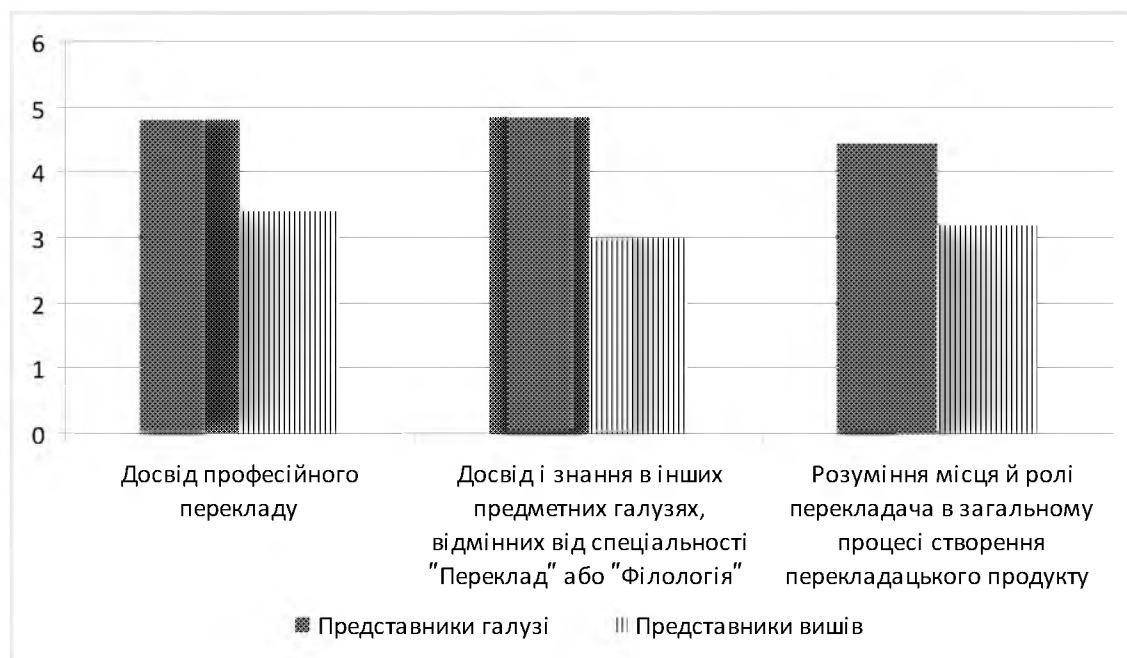

Рис.2 Досвід, кваліфікація та найважливіші особисті якості письмового перекладача за версією представників перекладацької галузі

Як бачимо, найзатребуванішими з позиції бізнесу виявились навички роботи в інших, окрім лінгвістики, галузях, досвід роботи та обізнаність щодо ролі та місця виконавців у процесі здійснення лінгвістичних послуг. З точки зору викладачів, найголовнішим є професійна гнучкість та наявність диплому, якості, оцінені представниками галузі доволі низько. Слід відзначити наявність компетенцій, оцінених відносно високо обома групами респондентів:

- 1) Уміння працювати в команді **4,2** у викладачів (**4,28** у представників галузі);
- 2) Уміння правильно розподіляти час для виконання завдань по **4,65** балів у кожній із груп респондентів;
- 3) Уміння вести ділову переписку **4,08** (**3,09** у представників галузі).

В наступному блоці респондентам пропонувалось оцінити власне лінгвістичні компетенції письмового перекладача. До даного блоку було віднесено міжкультурну компетенцію, яка реалізується в соціолінгвістичному [6] та власне текстовому вимірах [8]. Під "текстовим" виміром розумілась спроможність виявляти та порівнювати елементи лінгвокультур, аналізувати макроструктуру тексту та відтворювати її зі збереженням жанрових особливостей.

На думку академічного середовища, найважливішими лінгвістичними компетенціями письмового перекладача є наступні: уміння укладати й упорядковувати вже існуючі термінологічні бази, глосарії; уміння попередньо редагувати вихідний текст для його подальшого опрацювання/обробки системами машинного перекладу; Уміння редагувати вихідний текст, який має низьку лінгвістичну якість, для більш точної передачі інформації в тексті перекладу (як додаткова лінгвістична послуга за бажанням клієнта; уміння укладати настанови зі стилю (style guides) для перекладу текстів певної тематики; уміння перекладати з другої іноземної мови; уміння перекладати з другої іноземної мови; уміння робити реферативний переклад; уміння творчо адаптувати текст перекладу (adaptation, transcreation).

Представники індустрії більшість з зазначених компетенцій оцінила як майже вдвічі менш значущими.

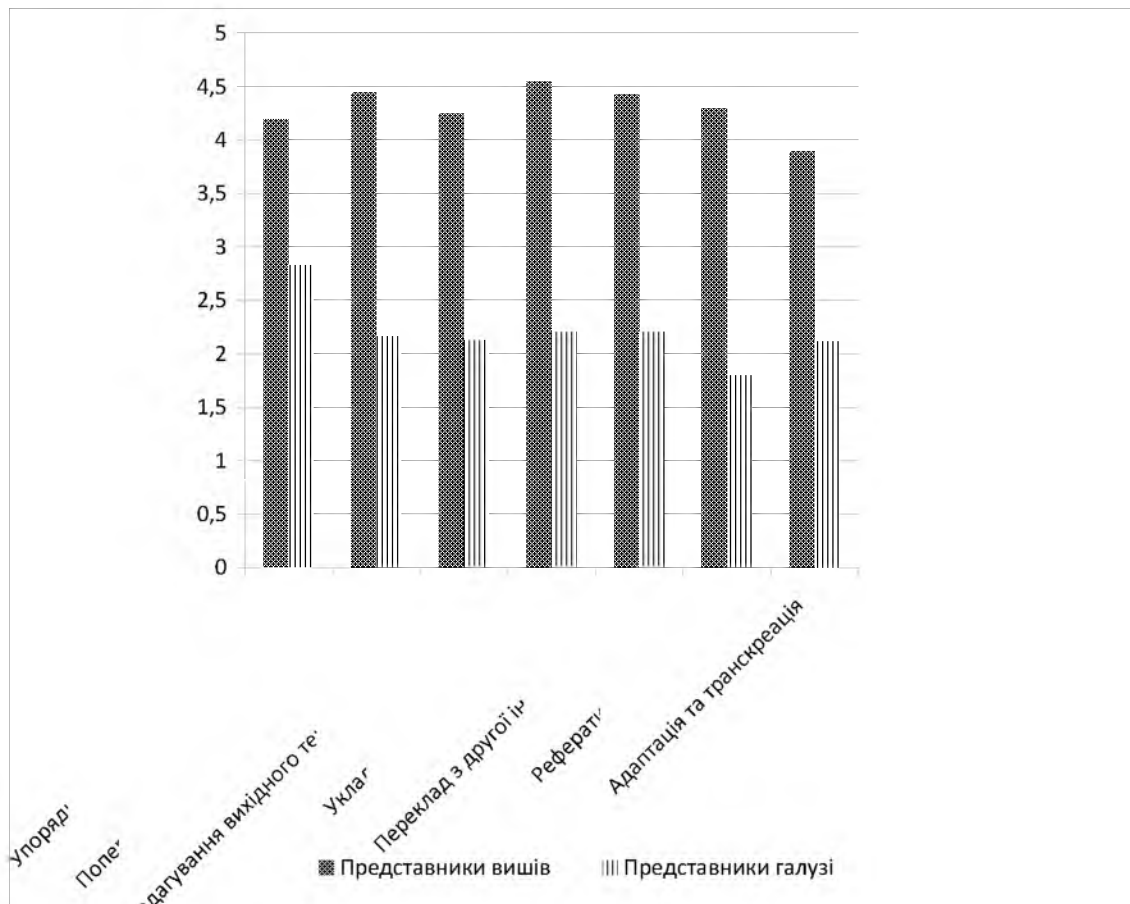

Рис.3 Найважливіші лінгвістичні компетенції письмового перекладача за версією представників вишів

Респонденти-представники галузі найважливішими визначили наступні лінгвістичні компетенції письмового перекладача.

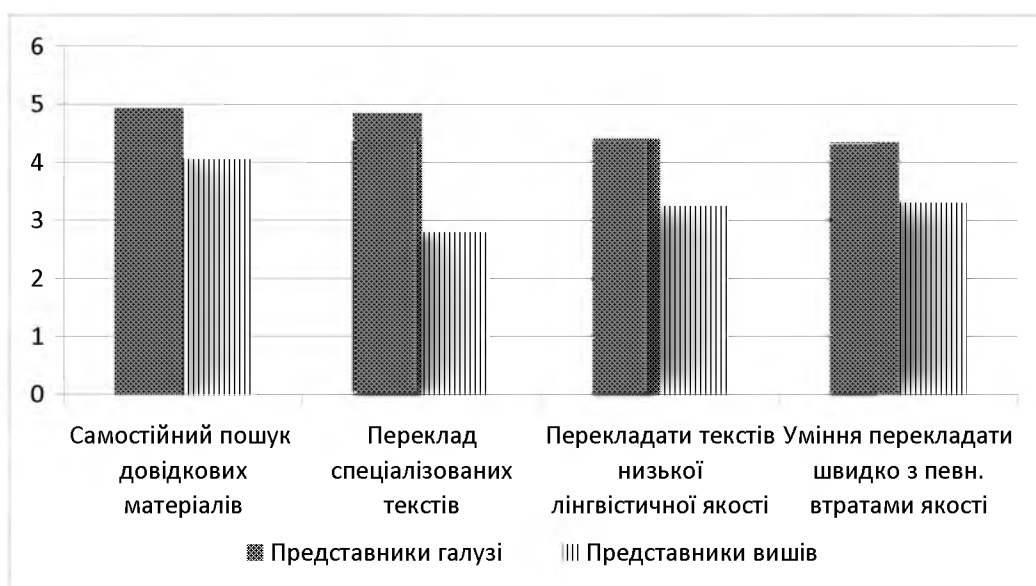

Рис. 4 Найважливіші лінгвістичні компетенції письмового перекладача за версією представників перекладацької галузі

До уваги не бралися базові, самоочевидні компетенції перекладача, як-от володіння мовою перекладу, без якої сам переклад як акт комунікації успішним бути не може. Не можна не відзначити зауваження обох груп респондентів стосовно володіння рідною мовою. На підтвердження цьому обидві групи респондентів, у вільному полі залишили коментарі, що недвозначно свідчать про критичний стан речей пов'язаних саме з володінням рідною мовою. Ця проблема, вочевидь, стосується не лише українського ринку перекладацьких послуг, але й світового, про що свідчать, зокрема, висновки комісії по розробці вимог до магістрів спеціальності “Переклад” [13].

“Технологічні компетенції” – третій блок компетенцій, важливість яких пропонувалось оцінити представникам вишів та індустрії. Йшлося передусым про навички роботи з програмним забезпеченням, що оптимізує процес перекладу та перекладацького менеджменту [4]. Компетенції було деталізовано задля чіткішого виділення пріоритетів та невідповідностей.

Найважливішими технологічними компетенціями, на думку представників вишів (у порівнянні з оцінками галузі), є такі.

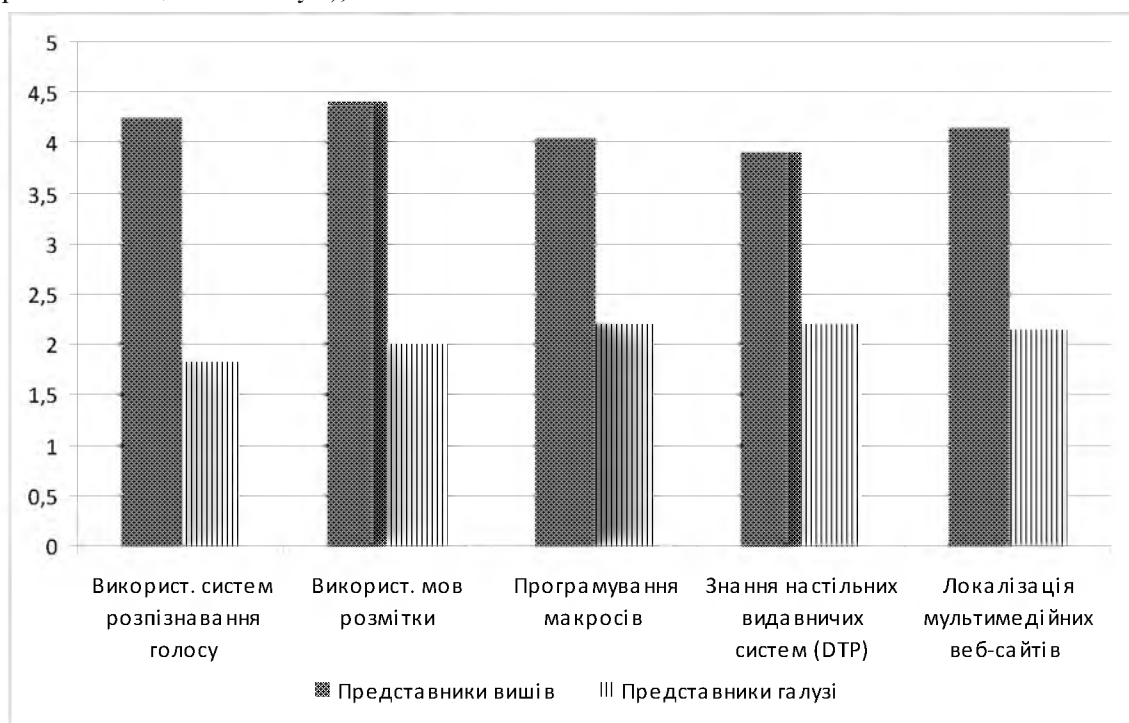

Рис. 5 Найважливіші технологічні компетенції письмового перекладача за версією представників вишів

Для представників індустрії найважливішими з перерахованих виявились лише уміння використовувати засоби автоматизованого перекладу (CAT) – (4,78 балів (оцінені вишами в 3,12) та уміння працювати з файлами та конвертувати їх у різні формати (4,46 та 3,48 відповідно).

За результатами аналізу отриманих даних було виділено найважливіші компетенції за версією представників перекладацької галузі (майбутніх роботодавців) у всіх досліджуваних блоках. Як з'ясувалося, оцінка найважливіших компетенції за версією представників перекладацької галузі доволі часто не співпадає з оцінкою тих же компетенцій за версією представників вишів.

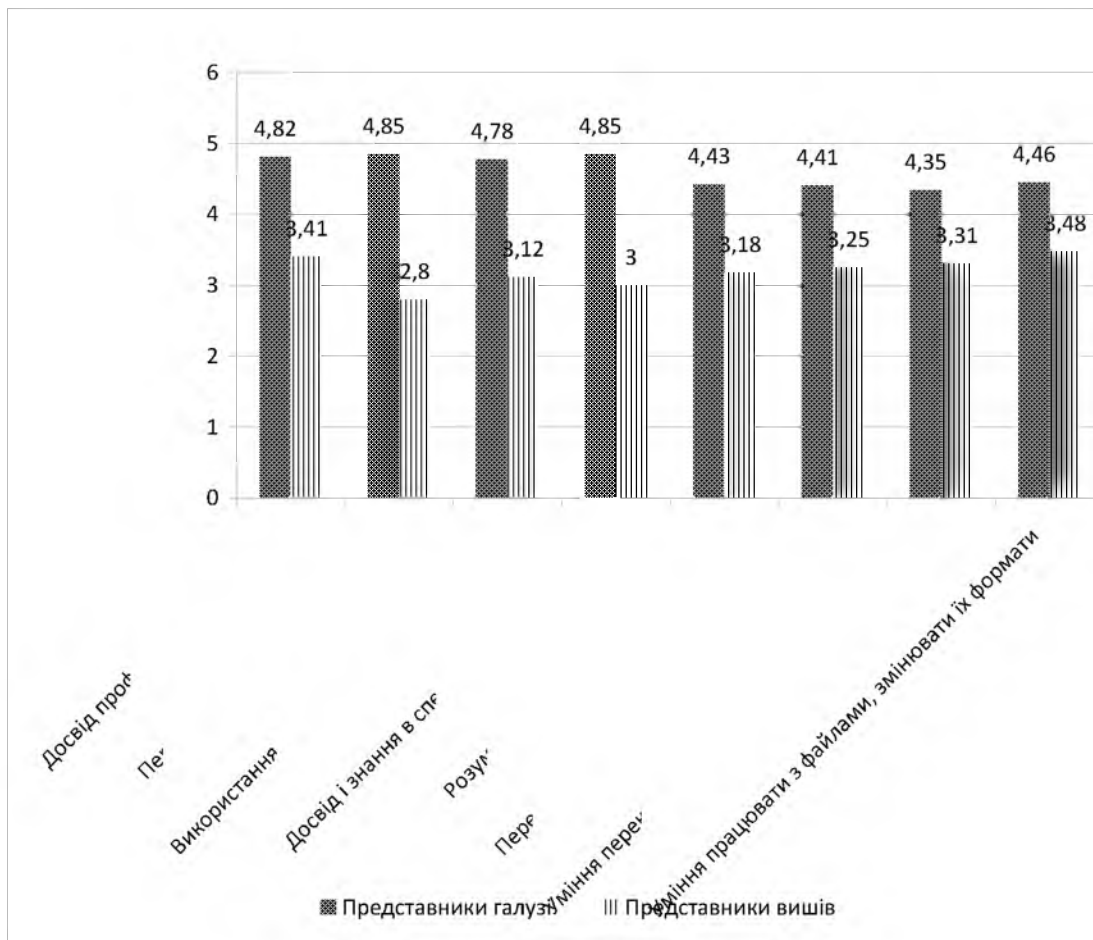

Рис 6. Найважливіші компетенції письмового перекладача за версією представників перекладацької галузі та їх відповідна оцінка представниками вишів

Як бачимо, погляди на пріоритетність компетенцій письмового перекладача значно різняться. На наш погляд, причина – у відірваності вищої освіти від ринку, недостатності повноцінних контактів між представниками вишів та професійного середовища постачальників лінгвістичних послуг.

Соціальний проект CAT for Grad [14], ініційований компанією Translatel за наслідками проведеного дослідження та обговорення його в академічному та галузевому середовищі, спрямований на заповнення лише однієї (технологічної) лакуни в професійній підготовці перекладачів. Упродовж 2015–2018 років завдяки участі в проекті представники понад 15 вишів України змогли безкоштовно отримати інформацію та необхідні навички, пройти сертифікацію та впровадити відповідні курси у своїх університетах. Надзвичайно перспективним в плані удосконалення професійної підготовки перекладачів може стати запровадження курсів менеджменту та застосування проектного підходу на заняттях із практики перекладу.

БІБЛОГРАФІЯ

1. Ольховська А.С. Основи професійної майстерності перекладача: навч. посібник для студ. ВНЗ за спеціальністю «Переклад» (англійська мова). – Харків : Вид-во ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2013. – 132 с.
2. Чердиченко О. І. Складові професійної компетенції письмового та усного перекладача. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Іноземна філологія. – 2007. – Вип 41 (2007). – С. 25-27.
3. Черноватий, Л. М. Зміст поняття фахова компетентність перекладача як складової методики навчання. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка №2 (2014). – С. 84-86.
4. Austermeuhl F. Future (and not-so-future) trends in the teaching of translation technology. Tradumática №11 (2013). – С. 326-337.

5. Baer B. J., Geoffrey S. Beyond the Ivory Tower: Rethinking Translation Pedagogy. Vol. 12. John Benjamins Publishing, 2003. – 258 p.
6. Cao D. Towards a model of translation proficiency. Target. International Journal of Translation Studies № 8(2), 1996. – P. 325-340.
7. Gile D. Basic concepts and models for interpreter and translator training. Vol. № 8. John Benjamins Publishing, 2009. – 283 p.
8. Neubert A. Competence in language, in languages, and in translation. Benjamins Translation Library №38, 2000. – p.3-18.
9. Orozco, Mariana, and Amparo Hurtado Albir. Measuring translation competence acquisition. Meta: journal des traducteurs №47.3, 2002. – 375-402.
10. <http://data.europa.eu/esco/isco/C2643>
11. <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/zakoni-ukraini/65715.html>
12. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/emt_competences_translators_en.pdf
13. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/tef2017_tirry_en.pdf
14. <http://catforgrad.com/>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Олександр Бондаренко – кандидат філологічних наук, доцент кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, директор перекладацької компанії Translate1, м. Кропивницький.

Наукові інтереси: теорія та практика перекладу, технології перекладу, з'єднана лінгвістика.

УДК 378.147:81'243

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ТА ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ПРИ ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Олександра БОРЗЕНКО (Харків, Україна)

О.П.Борзенко. Розвиток комунікативних здібностей та формування іншомовної комунікації при викладанні іноземної мови.

У статті розглянуті питання розвитку комунікативних здібностей та формування іншомовної комунікації у студентів при викладанні іноземної мови. Встановлено, що мовна комунікація є важливою та невід'ємною складовою життя людини, яка може відбуватися переважно в межах двох основних каналів – вербального та візуального. Формування та розвиток комунікативних здібностей у студентів залежить від багатьох факторів, таких як: організація процесу вивчення іноземної мови, професійної компетентності викладача, характеру навчальних матеріалів з іноземної мови тощо. Зазначено, що одним із основних компонентів комунікативного навчального процесу при вивченні іноземної мови є засоби навчання, які суттєво впливають на якість знань, формують пізнавальні інтереси, розвивають творчі здібності, уміння, навички, покращують засвоєння навчального матеріалу та розв'язання практичних завдань, інтенсифікують самостійну роботу студентів та контроль знань, а також відіграють важливу роль у реалізації функцій викладача. З'ясовано, що для навчання іноземних мов розроблені різноманітні форми реалізації індивідуального підходу, який здійснює вплив на розвиток комунікативних здібностей та формування іншомовної комунікації. Розкрито та охарактеризовано інтерактивний метод, який надає можливість вирішити комунікативно-пізнавальні задачі, пропонуючи впроваджувати в навчальний процес нестандартні методи і форми роботи з використанням імітаційно-ігрового підходу, який забезпечує формування іншомовної комунікативної компетенції, розкриває специфічні особливості процесу навчання. Схарактеризовано погляди науковців щодо цього питання.

Ключові слова: мовна комунікація, комунікативні здібності, іноземна мова, імітаційно-ігрове навчання, викладач, студенти

А.П.Борзенко. Развитие коммуникативных способностей и формирование иноязычной коммуникации в процессе преподавания иностранного языка.

В статье рассмотрены вопросы коммуникативных способностей и формирование иноязычной коммуникации у студентов при преподавании иностранного языка. Установлено, что речевая коммуникация есть важной и неотъемлемой составляющей жизни человека, которая может осуществляться преимущественно в пределах двух основных каналов – вербального и визуального. Формирование и развитие коммуникативных способностей у студентов зависит от многих факторов, таких как: организация процесса изучения иностранного языка, профессиональной компетентности преподавателя, характера учебных материалов по иностранному языку и т.д. Отмечено, что одним из основных компонентов коммуникативного учебного процесса при изучении иностранного языка есть средства обучения, которые существенно влияют на качество знаний, формируют познавательные интересы, развивают творческие способности, умения, навыки, улучшают усвоения учебного материала, решения практических задач, интенсифицируют самостоятельную работу студентов и контроль знаний, а также играют важную роль в реализации функции преподавателя.